

Sluit de natuur niet op. Geef ruimte aan natuur

Nood aan een brede campagne voor gedurfd natuurbeleid in Vlaanderen.

20 juni: het goed voorbereide wandelevent Dijle 99 met 500 deelnemers moet omwille van een dreigend hitte-onweer afgelast worden. Spijtig, maar nog niets in vergelijking met wat nog komen zou: in België een oversterfte door de hitte van meer dan 2000 mensen. En dan die batterij bosbranden.

14 juli: herdenking van de watersnoodramp in de Vesdervallei 5 jaar geleden. Er vielen 40 doden en meer dan 50.000 huizen werden verwoest of beschadigd. Het was de zwaarste natuurramp uit de Belgische geschiedenis, met gevolgen die tot vandaag doorwerken.

Klimaatcrisis voltrekt zich nu

Het is duidelijk: de klimaatcrisis is niet iets van de verre toekomst maar ze is er nu al. Zoals voor gewaarschuwd werd en wetenschappelijk voorspeld. Dat een krachtig beleid zowel gericht op mitigatie als adaptatie in functie van onze veiligheid en leefbaarheid urgent is, lijkt evident. Het tegenovergestelde is echter waar: beleidsinstanties schuiven bestaand beleid op de lange baan of bouwen het zelfs af. Wat we nodig hebben is een ambitieus klimaatbeleid, natuurherstel en waterbeleid in één geïntegreerde elkaar versterkende aanpak. Natuurherstel met herstel van veen en waterhuishouding betekent zowel meer CO₂-opslag als verkoeling én tegengaan van droogte en waterschaarste. Maar wat zien we: het Vlaamse natuurherstelplan in

uitvoering van de Europese Natuurherstellwet laat op zich wachten, en wat we ervan weten, toont een totaal gebrek aan ambitie.

Durf ambitieus beleid ontwikkelen

Vlaanderen heeft als officiële lijn: we doen niets meer dan wat we strikt moeten doen en daar proberen we nog liefst onderuit te komen door tegen te pruttelen en te treuzelen. Dat wordt dan in de Vlaamse regering formeel als goed beleid aanzien. Je merkt het bij het klimaatplan, de implementatie van de natuurherstellwet, de nitraatrichtlijn, de kaderrichtlijn water... "No goldplating" heet dat in het Vlaams regeerakkoord. Betere omschrijving zou zijn "kop in het zand" of "struisvogelpolitiek". Afwentelen. Alsof het voorkomen van waterschaarste, meer natuur als antwoord op de klimaat- en biodiversiteitscrisis, inzet op de leefbaarheid of het voorkomen van hittedoden "goldplating" zouden zijn.

Het dagelijks gebruikte argument is dat Vlaanderen omwille van zijn dichtbevolkt karakter aangepaste – lees afgezwakte – natuur- en milieunormen nodig heeft en daarom niet aan de Europese doelstellingen en taakstelling kan voldoen. Terwijl Vlaanderen als dichtbevolkte én welstellende regio juist koploper zou moeten zijn en zo'n koplopersbeleid nodig is voor ons aller gezondheid en de leefbaarheid.

■ Grote Getevallei. Foto Pieter-Jan Alles

Verouderde gewestplannen verhinderen nodeloos uitbouw robuust natuurnetwerk

Daar waar elders de biodiversiteit catastrofaal achteruitgaat, zien we dat er wél positieve resultaten geboekt worden binnen de beheerde natuurgebieden, en dit des te meer naarmate deze kunnen uitbreiden tot meer robuuste complexen waar ook op grotere schaal natuurherstel kan plaatsvinden. Dan zien we resultaten zoals in de Groene Vallei, de Hagelandse Vallei, in de Demer-, Gete- en Velpevallei.

Maar door het terugschroeven van de budgetten en door het opsluiten van de natuur in de schaarse groene bestemmingen van de gewestplannen, wordt de uitbouw van deze natuurgebieden gefnuikt. Het argument? Landbouwgebied is voor de landbouw, redelijk toch? Alleen

Landbouwgebied (AG) is afgebakend op de gewestplannen van de jaren 70 van vorige eeuw, meer dan een halve eeuw geleden. Toen was er nog geen sprake van een klimaat-, biodiversiteits- en watercrisis. De biologische waarderingskaarten en ecologische inventarissen bestonden nog niet. Op de voorontwerpen van de gewestplannen stonden noch landbouw- noch natuurgebied aangeduid maar wel de globale omschrijving 'landelijk gebied'. Maar tussen voorontwerp en ontwerp is dat landelijk gebied plots quasi volledig als agrarisch gebied ingekleurd inclusief de bestaande natuur en de valleien, en zelfs inclusief aloude gehuchten. In sommige gewestplannen zoals Tienen-Landen zelfs zonder aanduiding één ha natuurgebied terwijl hier nochtans topnatuur in de feiten voorkwam zoals in Gete-, Demer- en Velpevallei, het Demer-Gete-Velpe estuarium van Aronst Hoek over Halen tot Diest, of de Hoegaardse valleien. Gebieden met duizenden orchideeën, het leefgebied van wulp en kwartelkoning, maar... op het gewestplan agrarisch gebied!

dateert de afbakening van het landbouwgebied op de gewestplannen uit de jaren 70 van vorige eeuw en hield die geen rekening met bestaande en potentiële natuur en met riviervalleien. De prominent aanwezige natuur in onze valleien zoals in die van de Gete en de Velpe is volgens deze logica 'zonevreed'. Terwijl op dezelfde vergadering van de Vlaamse regering (juli 2026) waar dit principe beslist werd, ook beslist werd dat de bestaande gewestplannen moesten geëvalueerd worden omdat ze geen rekening hielden met de huidige uitdagingen van ruimtelijke ordening, klimaat en waterbeheer. Als dit principe 'geen uitbouw natuurgebieden in agrarisch gebied op de gewestplannen' in het verleden zou gegolden hebben, dan zouden de topnatuurgebieden Rosdel, Hoegaardse valleien, Getevallei en Aronst Hoek, Paddepoel en Velpevallei nooit tot stand gekomen zijn. Want op het gewestplan Tienen-Landen was geen natuurgebied voorzien. We kunnen begrip opbrengen dat prioritair landbouwgrond voorbehouden wordt voor landbouw en dat voor jonge boeren de toegang tot landbouwgrond bevordert wordt, maar dat kan niet blind op basis van de agrarische bestemmingen op de verouderde gewestplannen en zonder rekening te houden met de nieuwe uitdagingen op vlak van klimaat en waterbeleid. De voorbeelden uit het gewestplan Tienen-Landen bewijzen dat.

Aanspraken natuur op agrarisch gebied (AG) vallen in het niets tegenover het overig niet-agrarisch gebruik van het AG

De logica van 'landbouwgrond voor landbouwers' zou opgaan als het agrarisch gebied uitgezuiverd werd van de bestaande natuur en hoogpotente natuurherstelgebieden tot een echt toekomstgericht agrarisch gebied. De aanspraken vanwege natuur en biodiversiteit op

potentierijke gronden voor natuurherstel, klimaatbuffering en herstel van sponslandschappen zijn bovendien miniem in vergelijking met al het overige zonevreedde gebruik van agrarisch gebied én in vergelijking met het intensief landbouwgebruik binnen natuurgebied.

Geef ruimte aan landbouw én natuur, en kies voor een gedurfd natuurbelied

Laat ons hier vooral niet rond polariseren maar tot een win-win komen. Dat wil zeggen: geen probleem voor bevordering van de toegang voor jonge boeren tot hoogwaardige landbouwgrond. Maar geef tegelijkertijd ruimte (ook budgettaire ruimte) voor invulling van de natuur- en klimaatdoelen binnen de natuurgebieden, de potentiële natuurgebieden en de gebieden met hoge potentie voor natuurontwikkeling, zodat ook de maatschappelijke doelen voor biodiversiteit en klimaat kunnen gehaald worden. Het gaat in het laatste geval veelal om gronden zoals in de valleien die minder geschikt zijn of toekomst bieden voor landbouw. Als we komen tot een goede staat van instandhouding (Habitatrichtlijn) en tot een goede kwaliteit van onze waterlichamen (Kaderrichtlijn Water) dan geeft dat nieuwe ontwikkelingsruimte, ook voor landbouw. Je gaat jonge boeren toch

niet stimuleren duur te investeren in minder geschikte landbouwgronden, sponsgronden of klimaatbuffers met alle beperkingen nu en in de toekomst terwijl ze hun middelen nodig hebben voor de uitbouw van een toekomstgericht bedrijf!

Positieve actie voor meer natuur nu nodig

Natuur en landbouw zijn niet noodzakelijk tegenpolen. Laat ons vooral stoppen met een nodeloze polarisatie die alleen maar leidt tot verliezers.

Dat betekent alleszins dat er radicaal wordt afgestapt van de huidige beleidsfilosofie die natuur zonevreedt maakt. Geef zowel beleidsmatig als op het terrein ruimte aan natuurversterking en natuurherstel, en behoud tegelijkertijd de uitgezuiverde prioritair agrarische gebieden voor toekomstgerichte landbouw.

Daarom is de campagne 'Sluit de natuur niet op, geef ruimte aan natuur' als positieve actie absoluut nodig. Natuur is een kans voor de streek. Een investering in de toekomst. En geen ruimtelijke bedreiging voor de toekomst van de landbouw.

Hugo Abts

voorzitter

Regionale Vereniging Natuur en Landschap,
Natuurpunt Oost-Brabant

